

Zin in de toekomst van Rijswijk

Verkiezingsprogramma gemeenteraad 2010

GroenLinks Rijswijk

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Rijswijk kan nog groener	3
A. Klimaat- en energiebeleid dat het verschil maakt	3
Rijswijk voorop in duurzaamheid	3
B. Milieuvriendelijke mobiliteit: ruim baan voor fiets en OV	4
Rijswijk als fiets- en wandelparadijs	5
C. Behoud en versterk de groene ruimte	6
Blijf van ons mooie groen af	6
D. Een schone gemeente	7
E. Waterbeheer in de omgeving inpassen	8
F. Werk maken van dierenwelzijn	9
Hoofdstuk 2: Ménsen maken Rijswijk	10
A. Economie: stimuleer ondernemerschap en innovatie	10
Een groene economie vol kansen	11
B. Sociaal beleid: meedoen stimuleren en mogelijk maken	12
C. Wijkvoorzieningen	15
D. Jeugdbeleid: Kiezen voor jongeren	15
E. Onderwijs: centrum voor brede ontplooiing	17
F. Wonen: een huis voor iedereen	19
G. Sport: Rijswijk in beweging	20
H. Kunst en cultuur horen erbij	21
I. Veiligheid: Preventie voor repressie	22
J. Internationale solidariteit: werken aan wereldburgerschap	23
Hoofdstuk 3: Wij willen een open gemeente	25
Diversiteit en emancipatie: verschil mag er zijn, uitsluiting niet	25
Hoofdstuk 4: Wij willen een democratische gemeente	27
Democratische participatie: betrokken burgers	27

GroenLinks Afdeling Rijswijk
Jozef Israëlslaan 104
2282 TM Rijswijk

070 390 79 94
wf.plantenga@ipact.nl
<http://rijswijk.groenlinks.nl>

Hoofdstuk 1: Rijswijk kan nog groener

Ecologische duurzaamheid

Groen is een waarde waar we in ons eigen leven allemaal het belang van inzien. Daarom staat GroenLinks voor ecologische duurzaamheid. Dat betekent dat we het milieu zo min mogelijk willen belasten, zuinig omgaan met de beschikbare natuurlijke hulpbronnen en dierenwelzijn belangrijk vinden. Ook zijn we zuinig op de groene ruimte en willen we het landschap niet volbouwen met nieuwbouwwijken en bedrijventerreinen. Daar hebben wij nu profijt van, maar ook toekomstige generaties. Als er niets verandert, zullen zij te maken krijgen met de gevolgen van klimaatverandering en een verslechterde leefomgeving.

Om die redenen kiest GroenLinks voor een ambitieus klimaatbeleid, voor openbaar vervoer en fiets, voor milieuvriendelijke bedrijvigheid en voor compact bouwen binnen de bebouwde kom. Door slim beleid en innovatieve maatregelen kan de economie duurzaam groeien.

De gemeente kan daar op verschillende manieren aan bijdragen. Vooral door zelf initiatieven te nemen en samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven te werken aan een duurzame ontwikkeling. Want Rijswijk kan nog groener!

A. Klimaat- en energiebeleid dat het verschil maakt

Een aantal gemeenten heeft de afgelopen jaren een duidelijk ambitie voor klimaat- en energiebeleid geformuleerd. Ze willen in 2030 'klimaatneutraal' zijn en streven naar een zo laag mogelijk energieverbruik, gebruik van duurzame energiebronnen en een zo gering mogelijke uitstoot van broeikasgassen. GroenLinks vindt het belangrijk dat ook Rijswijk zich aansluit bij dit 'Klimaatverbond Nederland'. De uitvoering van de plannen kan de gemeente alleen samen met burgers, instellingen en ondernemers. We willen de komende vier jaar in Rijswijk een breed scala aan concrete maatregelen treffen die het doel dichterbij brengen.

Programmapunten

- De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld als het gaat om energiebesparing en toepassing van duurzame energie. De eigen organisatie moet al in 2015 energieneutraal zijn. Daarvoor wordt in de komende jaren voor gemeentelijke gebouwen (gemeentehuis, scholen, sporthal, zwembad, et cetera) en installaties geïnvesteerd in vegetatiedaken op gemeentelijke gebouwen, zonnepanelen en kleine windturbines. Voor eigen gebruik koopt de gemeente alleen groene stroom in. De straatverlichting wordt zuiniger met LED-verlichting. De gemeente gebruikt schone en zuinige auto's. Kortom, de gemeente koopt duurzaam in!

Rijswijk voorop in duurzaamheid

Als het gaat om energiebesparing en toepassing van duurzame energie, moet de gemeente zélf het goede voorbeeld geven. Dat kan best. GroenLinks vindt dat de gemeente al in 2015 energieneutraal moet zijn. Daarvoor kunnen we de komende jaren voor gemeentelijke gebouwen en installaties investeren in bijvoorbeeld vegetatiedaken, zonnepanelen en kleine windturbines. Voor eigen gebruik koopt Rijswijk alleen groene stroom in. De straatverlichting wordt zuiniger met LED-lampen en alle gemeentelijke diensten gebruiken schone, zuinige auto's.

- Met woningcorporaties maakt de gemeente scherpe energieprestatieafspraken. Het betreft in ieder geval energiebesparende maatregelen en duurzame energieopwekking. Ook hier levert investeren in vegetatiedaken op het woningbezit een bijdrage aan energiebesparing. Voorlichting aan huurders over het eenvoudig besparen van water en energie is in het belang van het milieu én bespaart huurders een hoop geld.

- Eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen kunnen van de gemeente tegen een lage rente een lening krijgen voor milieuvriendelijke maatregelen (bijvoorbeeld isolerende beglazing, vegetatiedak, zonnepanelen, warmte/koudeopslag, kleine windturbine).
- De gemeente maakt actief werk van energiebesparing bij bedrijven door voorlichting, handhaving en financiële prikkels
- GroenLinks blijft tegen bebouwing van de Landgoederenzone, Eikelenburg en Rijswijk-Zuid. Echter, geconfronteerd met een meerderheidsbesluit van de Gemeenteraad vóór bebouwing, moeten de nieuwbouwprojecten voorbeelden worden van duurzaam bouwen. Ze zijn extreem energiezuinig én voldoen ook aan alle eisen op gebied van woonkwaliteit, zoals comfort, gezondheid, veiligheid, betaalbaarheid, toegankelijkheid en levensloopbestendigheid. Deze uitgangspunten moeten ook gelden voor renovatieprojecten zoals in Te Werve.
- Bedrijventerreinen worden duurzaam en energieneutraal van opzet. Als bedrijven aan alle criteria voldoen, krijgen ze korting op de grondprijs.
- Sparen doe je met een spaarlamp. Daarom roept de gemeente op om zoveel mogelijk gloeilampen te vervangen door spaarlampen of nog beter LED-lampen.
- Ondernemers kunnen met vragen over energiebesparing, duurzame energie en duurzaam ondernemen terecht bij het bedrijvenloket van de gemeente.
- De gemeente ziet toe op de naleving van afgegeven milieuvergunningen, de energieprestaties van nieuwe gebouwen, en ook op de wettelijke regel dat bedrijven alle energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van minder dan vijf jaar móeten nemen. GroenLinks is geen voorstander van terrasverwarmers bij horeca-ondernemingen; in plaats daarvan kunnen horecaondernemingen dekens beschikbaar stellen.
- De gemeentelijke website geeft voorlichting over energiebesparing. Gebruikers van de website worden attent gemaakt op bijvoorbeeld www.bespaardaar.nl of de Energie ThuisWijzer: daar is binnen enkele minuten te zien welke maatregelen een woning energiezuiniger maken.
- Voor Rijswijk wordt een plan gemaakt voor de verlichting van de openbare ruimte: goed verlicht waar het moet en donkerder waar het kan. De gemeente moet bewoners de gelegenheid bieden te melden waar het te licht en waar het te donker is in het stedelijke en landelijke gebied. GroenLinks pleit voor het beter verlichten van plekken die door onvoldoende verlichting nu als onveilig worden ervaren. Daarnaast ondervinden veel mensen en dieren hinder van te veel licht door bijvoorbeeld het overmatig verlichten van wegen, gebouwen, sportvelden, reclamemasten, etc. Het is de hoogste tijd voor een plan dat veiligheid door verlichting, energiebesparing en lichthinder met elkaar in evenwicht brengt.
- Bij het klimaatbeleid werkt de gemeente nauw samen met de regiogemeenten; dat is effectiever en bovendien goedkoper. Bijvoorbeeld als het gaat om gezamenlijk inkoopbeleid of het benutten van elkaars deskundigheid. Ook grootschalige toepassing van duurzame energie vereist regionale samenwerking (bijvoorbeeld bij aanwending van snoeiafval, groente-, fruit- en tuinafval of mest voor de opwekking van energie uit biomassa of bij het ontwikkelen van locaties voor windmolens).

B. Milieuvriendelijke mobiliteit: ruim baan voor fiets en OV

De groei van onze mobiliteit lijkt een nauwelijks te keren ontwikkeling. GroenLinks realiseert zich dat zonder de auto onze maatschappij niet meer kan functioneren en zeker op het

platteland onmisbaar is geworden. Voor noodzakelijk autogebruik moet ruimte blijven. Tegelijk worden de nadelen van het toenemende autogebruik steeds duidelijker zichtbaar. Op veel plaatsen in onze gemeente is het stratenpatroon niet berekend op nog meer auto's, leidt het sluiptverkeer tot veel overlast en lijkt de grens van de beschikbare parkeerruimte bereikt. De groei van het verkeer leidt ook tot een onveiligere leefomgeving, vooral voor kinderen. Langs veel wegen verslechtert de luchtkwaliteit. We hebben last van het permanente lawaai. Door de groei van het autoverkeer en de opkomst van zwaardere auto's zal dit alleen nog maar toenemen. Buiten de bebouwde kom slijben de wegen steeds meer dicht. Dat is slecht voor de bereikbaarheid van scholen en bedrijven. Ook ons klimaat kan de verdere groei van het autoverkeer niet aan. Het autoverkeer is één van de belangrijke veroorzakers van de klimaatcrisis. Een groot deel van de verreden autokilometers bestaat uit kleine ritjes. De afstanden in Rijswijk naar scholen en winkels zijn zo kort dat de meeste mensen hiervoor niet per se de auto hoeven te gebruiken; gericht beleid levert een belangrijke bijdrage aan het voorkomen van deze korte autoritjes.

GroenLinks vindt dat leefbaarheid, veiligheid en milieu de grenzen bepalen van het mobiliteitsbeleid. Fietsen en lopen zijn daarbij zo vanzelfsprekend dat vaak vergeten wordt daar goede voorzieningen voor te treffen. Wij willen voorrang geven aan langzaam verkeer en daarvoor samenhangend beleid ontwikkelen: fietsen en wandelen/lopen moeten in Rijswijk tot zo min mogelijk ergernis en zo veel mogelijk plezier leiden. In dat beleid is bovendien plaats voor extra aandacht voor de veiligheid van kinderen, ouderen en mensen die minder mobiel zijn.

Programmapunten

Rijswijk als fiets- en wandelparadijs

Er mag best nóg meer gefietst en gewandeld worden in Rijswijk. Daarom maakt GroenLinks samen met belanghebbenden en met o.a. de Fietsersbond en VVN een inventarisatie van knelpunten en mogelijkheden in Rijswijk en werken ideeën uit om die knelpunten te verbeteren. Wij willen een onderhoudsplan met een eigen budget voor het langzaam verkeer, de kwaliteit van de fietsroutes verbeteren en een oplossing vinden voor gevaarlijke plekken, ook voor voetgangers. De stoplichten worden fietsverkeer-vriendelijker afgesteld. De stallingsmogelijkheden voor fietsen bij veel bovenwoningen en winkelcentra kan sterk verbeterd worden en we zijn voorstander van een meldpunt 'Ruim baan voor de fiets' waar iedereen suggesties kan doen om het fietsgebruik in Rijswijk te stimuleren.

Op initiatief van GroenLinks is inmiddels een motie aangenomen waarin 15% van het budget voor wegenonderhoud wordt gereserveerd voor onderhoud van fietspaden.

- Veilig te voet of op de fiets naar school! De gemeente maakt samen met elke school een plan voor het verbeteren van de verkeersveiligheid rond de school: met verkeers-technische maatregelen en gedragsregels voor de ouders.

Trekfiestracé

De gemeente Den Haag heeft plannen ontwikkeld voor het verbeteren van de fiets- en looproute van Ypenburg naar Den Haag, het zogenaamde Trekfiestracé. Dat loopt vanaf de Laakweg via de Cromvlietkade en de Geestbrug naar Ypenburg. Op zich staat GroenLinks voor goede fietsroutes, zeker als dat mensen kan verleiden om vaker met de fiets te gaan. Echter, deze fietsroute heeft nadelen voor de Rijswijkse bewoners van de Cromvlietkade: zo zal het autoverkeer toenemen. Dat kan toch niet de bedoeling zijn van een fietstracé!

De bewonersgroep van Cromvliet heeft aangegeven niet gehoord te zijn over de plannen. Niet door de gemeente Den Haag, niet door de gemeente Rijswijk. GroenLinks zal zich de komende periode sterk maken voor heropening van het overleg met de gemeente Den Haag, zodat de breed gesteunde alternatieve plannen van de bewoners wel serieus onderwerp van gesprek worden.

- Bij de aanschaf van nieuwe vervoersmiddelen kiest de gemeente voor de meest milieuvriendelijke varianten.

- Voor de Haagweg wordt een geïntegreerde opzet ontwikkeld waarin leefbaarheid, milieukwaliteit en veiligheid wezenlijke aandacht krijgen. Voor de korte termijn wil GroenLinks dat een proef uitgevoerd wordt om de huidige situatie te verbeteren, die geen blokkade vormt voor een latere grootschalige aanpak. Voor het doorgaande autoverkeer is, vanaf het moment dat de nieuwe tunnel naar de Binckhorst opengaat, nog maar één rijstrook in elke rijrichting beschikbaar.
- De Beatrixlaan wordt ondertunneld.

C. Behoud en versterk de groene ruimte

Overall wordt geknabbeld aan de open groene ruimte: voor wegen, woningen en bedrijventerreinen. Bestaand groen blijft groen is het uitgangspunt van GroenLinks voor de groene parels (zoals de landgoederenzone en Eikelenburg). We balen dan ook van de besluitvorming over de bebouwing van Eikelenburg en Rijswijk-Zuid en vrezen voor de ontwikkelingen in de landgoederenzone.

Tegelijk hebben we open groengebieden (parken, bossen, natuurgebieden en recreatieruimten) nodig om te spelen, te luieren, te sporten – voor onze dagelijkse ontspanning. En even belangrijk: grote aaneengesloten natuurgebieden zijn van vitaal belang voor het behoud van een grote verscheidenheid van planten en dieren.

GroenLinks wil de groene ruimte in en om Rijswijk behouden én versterken; daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de landelijke ecologische hoofdstructuur. De gemeente speelt daarin een belangrijke rol. Allereerst door de beschikbare ruimte binnen de bebouwde kom efficiënter te gebruiken. Door op bouwlocaties slimmer en compacter te bouwen (inbreiplannen) kunnen meer woningen gerealiseerd worden zonder dat dit meteen ten koste hoeft te gaan van groen. Ook de ruimte op bedrijventerreinen kan veel beter worden benut. In alle gevallen geldt: hoogbouw moet ook een hoge beeldkwaliteit hebben.

Als we met onze buurgemeenten afspraken maken over waar en wat er gebouwd wordt, dan kan veel meer open gebied open blijven.

Blijf van ons mooie groen af

Al jarenlang knabbelt Rijswijk steeds weer aan haar eigen groen. Van die bouwdrift heeft vooral de landgoederenzone steeds weer te lijden. Veel plannen zijn daar al gerealiseerd: sporthal 't Zandje, Westhoff, de bowling, het zwembad, de Mare of Pax. Steeds weer komen er nieuwe plannen om juist dáár te bouwen. Een groot deel van de al enorm versnipperde Landgoederenzone heeft zijn ecologische functie al verloren. Dat zie je ook elders in Rijswijk. Zo staat de groene zone met Delft (Rijswijk-Zuid) en die met Wateringen (Eikelenburg) hetzelfde lot te wachten als de Landgoederenzone. Hoe leg je dat volproppen met beton later aan je kleinkinderen uit?

Al jarenlang strijdt GroenLinks *als enige partij* tegen bebouwing van het groen. Wij vinden dat alleen binnen het bestaand stedelijk gebied nog verbouwd en gebouwd mag worden (het 'inbreiden'), zoals renovatie van het lelijke kantoorgebouw aan de Schoolstraat.

Rijswijk-Zuid

Afgelopen vier jaar heeft onze gemeenteraadsfractie geprobeerd de ontwikkelingen in Rijswijk Zuid tegen te gaan. GroenLinks wil niet nog meer woningen en bedrijven ten koste van groene bedrijvigheid (kleinschalige groente, fruit en plantenteelt), weilanden en volkstuinen. De gemeenteraad heeft in meerderheid anders besloten en ondanks de bedenkingen van de Provincie zal de ontwikkeling toch doorgaan. Niet in de laatste plaats omdat de gemeente inmiddels veel grond heeft aangekocht en die kosten ook weer terug verdiend moeten worden. Ons standpunt blijft dat we in deze groene buffer tussen de bebouwing van Delft en Rijswijk geen woningbouw en bedrijfsontwikkeling willen, maar nu we voor een voldongen feit staan, blijven we wel met de gemeenteraad in gesprek om er voor te zorgen dat de huidige functies zoveel als mogelijk behouden blijven. Concreet betekent dit dat in onze optiek de strook langs de grens met Delft bestemd blijft voor woningen en kleinschalige bedrijvigheid, dat de volkstuinen en sportvelden op hun huidige locatie blijven en dat de weilanden, bossen en parken hun huidige omvang bewaren.

Zo wie zo dreigt er een kink in de kabel in de plannen van het huidige college van B&W nu TNO afziet van verhuizing naar Cromstrijen. TNO heeft al wel laten weten hoe dan ook te gaan verhuizen. De vraag is echter of de deal met de Rijksoverheid, Provincie en gemeente Den Haag dan nog wel dezelfde blijft (Rijswijk betaalt in deze deal 30 miljoen Euro).

Het TNO-terrein, inclusief het daar gevestigde primaten(proefdier-)centrum, is betrokken in de ontwikkelingsplannen van Rijswijk Zuid. Echter het proefdiercentrum verhuist niet mee. Nu al worden bestemmingsplannen gemaakt, ook voor dit gebied. Wij verwachten grote problemen en een financiële strop wanneer het proefdiercentrum op de huidige locatie zal blijven. De kosten om dit gebied in Rijswijks bezit te krijgen kan je alleen goedmaken door hele dure huizen op die plek te realiseren, maar wie gaat nu een heel duur huis kopen pal naast het proefdiercentrum?

Programmapunten

- Beeldbepalende bomen en hagen blijven behouden. Daarom brengt de gemeente de bestemming van alle groen in kaart, als leidraad bij beheer en voor toekomstige stedenbouwkundige plannen. In de wijk Rijswijk-Zuid gaat de gemeente voldoen aan een richtlijn van 75m² groen per woning.
- Groen voor iedereen in de buurt! In de komende periode wil GroenLinks Rijswijk (samen met bewoners) inventariseren welke mogelijkheden zij zien voor het verbeteren van hun wijk. Een belangrijke plek daarin is weggelegd voor de hoeveelheid groen; die kan zeker nog worden uitgebreid. GroenLinks vindt dat er binnen een straal van 300 meter van elke woning groen moet zijn voor dagelijks gebruik. Buurtbewoners die gezamenlijk hun straat/buurt willen vergroenen komen in aanmerking voor ondersteuning en eventueel subsidie (zelfbeheer contract). We vinden het ook belangrijk dat bewoners worden gestimuleerd de boomspiegel (de 'zandbakjes' rond een boom) voor zijn woning te adopteren en in te richten als boomspiegeluintje. Voor kinderen komt er in iedere wijk een 'klooi stukje' (avonturenspeelplaats): een natuurspeelplaats waar een kind zelf met fantasie kan spelen en de natuur kan ontdekken.
- We willen de natuurwaarde van het groen binnen de bebouwde kom verbeteren.
- We willen weer veel vlinders, spechten, zwaluwen en mussen (zgn. indicatorsoorten) zien in Rijswijk! Daarom worden parken, bermen en oevers ecologisch beheerd, halen we met lange groene corridors het buitengebied de stad binnen, wordt bomenkap vermeden, en als het per se moet, dan komt er voor elke gekapte boom een nieuwe terug.
- Delen van de landgoederenzone met natuur- en cultuurhistorische waarde worden voor beheer overgedragen aan het Zuid-Hollands Landschap.
- Er komt een 'plantdag' voor het planten van bomen en struiken in de bebouwde kom.

D. Een schone gemeente

Een groene gemeente is ook een schone gemeente. We ergeren ons allemaal aan de hondenpoep, het zwerfvuil op straat en in het groen, rondslingerend huisvuil en graffiti. Als het aan GroenLinks ligt gaat de gemeente de openbare ruimte beter onderhouden.

We produceren veel afval met elkaar. De hoeveelheid huisvuil die wordt ingezameld neemt jaarlijks toe. Veel afvalsoorten kunnen we al gescheiden aanbieden, maar het niet-gescheiden restafval vormt nog steeds de grootste afvalstroom. Door een betere scheiding kunnen we afval als grondstof voor nieuwe producten gebruiken. Dat is goed voor het milieu. Door allerlei milieueisen wordt de inzameling en verwerking van afval steeds duurder. Deze kosten worden aan de bewoners doorberekend via de afvalstoffenheffing. Gescheiden inzameling leidt tot lagere verwerkingskosten. Afval scheiden loont dus. Daarom wil GroenLinks het burgers zo gemakkelijk mogelijk maken om hun afval te scheiden. De gescheiden inzameling in Rijswijk wil GroenLinks graag behouden.

Programmapunten

- De gemeente doet mee aan de jaarlijkse Landelijke Opschoondag. Samen met bewoners, scholen en organisaties houden we een opruimactie in de eigen buurt. Ook het zwerfvuil in de natuur wordt aangepakt.

- De komende jaren worden de resterende bovengrondse huisvuilcontainers vervangen door ondergrondse.
- Graffiti op openbare gebouwen wordt direct verwijderd.
- Het achterstallig onderhoud aan straatmeubilair wordt weggewerkt.

E. Waterbeheer in de omgeving inpassen

GroenLinks vindt het belangrijk dat we in Rijswijk een gezond watersysteem hebben dat past in onze omgeving. Er is nu nog te veel sprake van technisch beheer, terwijl het hoog tijd is voor een integraal en evenwichtig waterbeleid.

Programmapunten

- **Berging van regenwater in de Landgoederenzone:** Rijswijk en Den Haag hebben volgens de wet een tekort aan opvang van overtollig regenwater in de Noordpolder en dat willen we innovatief aanpakken. Daarom moet de gemeente actief samenwerken met de gemeente Den Haag, woningcorporaties, het hoogheemraadschap en burgers aan gebiedsontwikkeling in de Noordpolder. In de Landgoederenzone kunnen we met creativiteit en inlevingsvermogen zorgen voor een natuurlijk, ruimtelijk inpasbaar en economisch haalbaar plan om meer regenwater te kunnen opvangen.
- Ook in de Plaspoelpolder is er een tekort aan berging. Hier zoeken we, weer samen met onze partners, naar een combinatie van revitalisering van het bedrijventerrein Plaspoelpolder en een duurzaam waterbeheer.
- **Veilig zwemmen:** Rijswijkers en Rijswijkse kinderen recreëren in de zomer graag in een van de zwemwateren in de gemeente. In de waterspeeltuin aan de Tubasingel is het daarom belangrijk dat het schoon en veilig is. Hoewel de gemeente hier niet alleen over kan beslissen, vindt GroenLinks dat we de eigenaars en beheerders bij de les moeten houden, zodat onze kinderen veilig kunnen zwemmen. Ook in het natuurbad De Put en de plas in het Wilheminapark willen we veilig en prettig blijven zwemmen.
- **Water in de stad:** Onze stad is gelukkig rijk aan groen. Daar hoort in ons laaggelegen gebied ook bij dat water zichtbaar is en goed past in de omgeving. We vinden het belangrijk dat de natuur een kans krijgt door natuurvriendelijke oevers aan te leggen waar dat kan. Zo kunnen vogels en andere dieren gemakkelijk aan land komen en groeien er meer verschillende planten. Het levert ons niet alleen een mooiere stad op, maar het is ook veiliger voor kinderen, die wanneer ze onverhoopt in het water terechtkomen, er gemakkelijker uit komen.
- **Rijswijk-Zuid:** Als er, ondanks onze bezwaren, toch gebouwd gaat worden in Rijswijk-Zuid, gaat de gemeente samen met de ontwikkelaars zorgvuldig te werk en komt met concrete oplossingen voor de waterberging daar.
- GroenLinks vindt het belangrijk dat het water zichtbaar is in de buurt. Daarbij is het de kunst om de (toekomstige) bewoners bewust te maken van het water in hun buurt en in hun tuin. Juist in nieuwbouwingebieden willen we dat regenwater van daken en tuinen niet in het riool verdwijnt maar de grond in zakt. Dat levert meer natuurwaarde op en het kost minder geld voor de gemeente en de bewoners.

F. Werk maken van dierenwelzijn

Huisdieren dragen bij aan het welzijn van de mensen en hebben voor kinderen ook een opvoedkundige waarde. Dieren maken deel uit van onze dagelijkse leefomgeving. Veel inwoners van onze gemeente hebben een gezelschapsdier, zoals een hond, kat, cavia of konijn. In het buitengebied en op enkele plaatsen binnen de bebouwde kom bevinden zich ook landbouwhuisdieren, zoals paarden en koeien. De grootste groep dieren (ook in onze gemeente) wordt gevormd door de in het wild levende dieren. Dieren horen bij de samenleving. Zij dragen bij aan een kleurrijke en levendige gemeente. Ze verdienen onze aandacht en zorg. Dit geldt voor zowel huisdieren, als voor vrij en in het wild levende dieren. Daarnaast vraagt het zorg en ingrijpen op die punten waar dieren problemen en/of overlast veroorzaken.

Programmapunten

- Het natuurlijke leefgebied van in het wild levende dieren wordt steeds meer ingeperkt door wegen, woningbouw en industrie. Met allerlei maatregelen kan de gemeente de bijdragen aan een diervriendelijke omgeving en hun aanwezigheid bevorderen:

We nemen verkeersmaatregelen om dieren te beschermen, zoals het afsluiten van wegen in verband met de paddentrek, beperken de maximumsnelheid in verband met overstekende dieren en plaatsen waarschuwborden voor overstekende eenden. De gemeente neemt het initiatief om groene corridors tussen natuurgebieden zoals het Wilhelminapark en het Elsenburgerbos te realiseren; met diervriendelijke maatregelen (bijvoorbeeld een ecoduct over de A4) kunnen dieren veilig oversteken en verbinden we hun leefgebieden met elkaar. Het beheer van het gemeentelijke groen stemmen we af op de natuurontwikkeling en op de bescherming van dieren en hun leefgebieden.

- De gemeente stimuleert met allerlei voorzieningen in de stedelijke woonomgeving de mogelijkheden voor nestplekken en broedgelegenheid voor vogels (de aanleg van dichte hagen, nestkasten, zwaluwtorens, toepassing van de vogelvide onder daken).

- In verband met het beheer en ingrepen in de ruimtelijke ordening moet de gemeente in parken en de landgoederenzone rekening houden met de bestaande natuurwaarden. Daarom wordt hier onderzoek gedaan naar de aanwezige planten, amfibieën, reptielen, zoogdieren, vlinders/libellen en broedvogels.

- De gemeente zorgt voor een adequate opvang van zwervende en in beslag genomen verwaarloosde dieren (wettelijke verplichting): we steunen het lokale/regionale asiel.

- Veel huisdieren komen onnodig in het asiel terecht omdat de eigenaar niet achterhaald kan worden. De beste oplossing hiervoor is dat alle honden en katten gechipt zijn. De gemeente kan, in samenwerking met de lokale dierenartsen, een jaarlijkse chipactie (bijvoorbeeld op Dierendag) houden. Met onze buurgemeenten maken we afspraken over uniformering in de zoeksystemen van Dier Vermist/Gevonden.

- Eigenaren van honden krijgen duidelijke informatie over de plaatsen waar honden vrij mogen rondlopen en waar niet.

- De gemeente moedigt bezitters van huisdieren aan een cursus te volgen, waarin ze leren fatsoenlijk om te gaan met huisdieren.

- Voor de afvoer van gewonde en dode dieren subsidiëren we de Dierenambulance.

- In het rampenplan nemen we maatregelen op voor de opvang van dieren.

Hoofdstuk 2: Ménsen maken Rijswijk

Sociaal en solidair

GroenLinks streeft naar een solidaire samenleving, waarin welvaart en middelen eerlijk verdeeld worden. Wij willen dat iedereen mee doet aan de samenleving en optimale kansen heeft om zich te ontplooiën en het eigen leven vorm kan geven. De praktijk leert dat niet iedereen in staat is om 'mee' te doen. Waar nodig is het belangrijk dat de gemeente daarvoor extra voorzieningen en mogelijkheden biedt; zelfredzaamheid van mensen is het doel.

We vinden het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen aan de slag zijn: Werk geeft niet alleen inkomen, het draagt bij aan emancipatie, het geeft iemand zelfvertrouwen en een positie in de samenleving. We gaan daarbij uit van ieders eigen verantwoordelijkheid, maar hebben ook oog voor het verschil in mogelijkheden.

GroenLinks wil mensen sterker maken. Onze visie op jeugd en onderwijs en onze sociale politiek zijn daarop gericht. Alle kinderen verdienen een goede start met hoogwaardige kinderopvang en goed onderwijs dat eventuele achterstanden wegwerkt en talenten ontwikkelt. Armoede willen we bestrijden met een ruimhartig minimabeleid, maar vooral door sociaal-economische participatie te bevorderen: mensen ondersteunen bij het vinden van werk of een andere maatschappelijke activiteit. Armoede treft vrouwen vaker en harder dan mannen. Meer dan 95 procent van de alleenstaande ouders in de bijstand is vrouw.

Op de woningmarkt moet meer betaalbare woonruimte beschikbaar komen: er is meer keuze nodig voor jongeren en jonge gezinnen met een laag inkomen. Dat geldt ook voor ouderen die zorg nodig hebben, maar zelfstandig willen blijven wonen.

Een volwaardig inkomen, goed onderwijs, passende huisvesting en een veilige woon- en leefomgeving zijn belangrijk, maar ook sport en kunst en cultuur horen wat GroenLinks betreft in dat rijtje thuis. Ze verrijken het leven. We vinden het belangrijk dat zo veel mogelijk mensen hiermee in aanraking komen en meedoen.

GroenLinks kijkt verder dan de gemeentegrens. We willen ook op regionaal niveau bijdragen aan een sociaal, economisch en ecologisch duurzame wereld.

A. Economie: stimuleer ondernemerschap en innovatie

GroenLinks staat voor een groene en vitale ontwikkeling van de economie in Rijswijk. Dat is goed voor de werkgelegenheid en de leefbaarheid.

De gemeente heeft geen directe invloed op de economische dynamiek. Die wordt primair bepaald door factoren als goed ondernemerschap, productiviteit en innovatievermogen. Ook andere zaken spelen mee: de beschikbare ruimte, de ligging en bereikbaarheid, de beroepsbevolking en arbeidsmarkt, de woningmarkt en andere kwaliteiten van de leefomgeving, zoals sociale en culturele voorzieningen.

Dat wil niet zeggen dat de gemeente moet wachten op wat ondernemers doen. We vinden het belangrijk dat nieuw ondernemerschap wordt gestimuleerd door een snelle dienstverlening aan nieuwe bedrijven, het aanbieden van geschikte bedrijfsruimte en het onderhouden van goede contacten met het bedrijfsleven. Een actief beleid is nodig, waarbij de potentiële mogelijkheden in de gemeente optimaal worden benut. Uitgangspunt moet uiteraard zijn dat de werkgelegenheid zoveel mogelijk wordt behouden.

Programmapunten

- Werkgelegenheid moet zoveel mogelijk behouden blijven. Bij de revitalisering van het bedrijventerrein Plaspoelpolder krijgen bedrijven die veel arbeidsplaatsen per m² opleveren voorrang (schone 'maakindustrie' die let op mens en milieu). Wij willen geen Blue Collar Jobs, maar Green Collar Jobs. Banen waarin scholing centraal staat, voldoende ruimte is om door te groeien en banen die niet schadelijk zijn voor het klimaat. Dat zijn niet alleen bouwvakkers die de huizen isoleren en de installateurs die windmolens maken, maar ook leraren, politieagenten en conducteurs.

Een groene economie vol kansen

GroenLinks staat voor een groene en vitale ontwikkeling van de economie in Rijswijk. Goed voor de werkgelegenheid en de leefbaarheid. We willen dat de gemeente een energieteam opricht dat een aanbod doet aan Rijswijkse ondernemers te inventariseren hoeveel energiebesparing ieder bedrijf kan realiseren en welke aanpassingen nodig zijn.

De gemeente kan ook veel stimulerender optreden naar ondernemers. Bijvoorbeeld door een snelle dienstverlening aan nieuwe bedrijven, het aanbieden van geschikte bedrijfsruimte en het onderhouden van goede contacten. Ons concrete pakket maatregelen resulteert niet alleen in een vergroening en nieuwe werkgelegenheid, maar óók in een fikse kostenbesparing voor het bedrijfsleven.

- Startende ondernemers of werklozen die een eigen bedrijf willen beginnen, krijgen in het bedrijventerrein speciale faciliteiten aangeboden zoals huurgewenning en professionele begeleiding. Ook wordt begeleiding geboden bij de bedrijfsvoering van bestaande (kleinschalige) ondernemers en stimulering van 'groene' bedrijvigheid. De mogelijkheid tot het verstrekken van microkredieten wordt optimaal ingezet.
- Etnisch ondernemerschap wordt gestimuleerd. De belangstelling/ambitie bij migranten voor het zelfstandig ondernemerschap is groot, maar ook het aantal faillissementen binnen de eerste drie jaar. Specifieke ondersteuning is hierbij nodig en vraagt om diversiteit qua culturele achtergrond van adviseurs.
- We zoeken naar locaties voor creatieve bedrijvigheid. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om ruimte voor een ambachtelijke meubelmaker, fietsenmaker, eetcafé, grafisch ontwerp bureau, financiële of administratieve dienstverlening. Goede locaties hiervoor zijn bijvoorbeeld het Stationskwartier en Te Werve West. Ook goedkope en soms vervallen ruimtes in één van de oudere wijken zijn hiervoor uitstekend geschikt. Wij denken dan aan de herontwikkeling van de Muziekboulevard.
- De gemeente is zelf een belangrijke werkgever. Ze dient het goede voorbeeld te geven als het gaat om goed werkgeverschap. Het personeelsbestand moet een directe afspiegeling zijn van onze bevolkingsopbouw. Ze stelt stageplekken beschikbaar en bij aanbestedingen wordt het creëren van stageplaatsen als criterium meegenomen.
- De gemeente stimuleert in samenwerking met de Belangenvereniging Bedrijven Rijswijk het maatschappelijk verantwoord ondernemen, zodat ondernemers van elkaar leren, elkaar inspireren en samen projecten kunnen ontwikkelen.
- De sterke kanten en potentiële mogelijkheden van onze gemeente en regio moeten beter worden benut voor de economische ontwikkeling. Samen met het bedrijfsleven verkennen we de kansen hiervoor. Te denken valt aan samenwerking met de TU-Delft en met Den Haag als juridische wereldhoofdstad.
- Jaarlijks wordt een prijs uitgereikt aan de 'groenste' Rijswijkse onderneming.

B. Sociaal beleid: meedoen stimuleren en mogelijk maken

GroenLinks vindt het belangrijk dat alle inwoners van Rijswijk mee doen in de samenleving, via arbeidsparticipatie of via een andere vorm van maatschappelijke activiteit. De gemeente heeft de taak de voorwaarden te scheppen waarin het uitnodigend is om gemeenschapszin te tonen en om samen te werken: in buurten en wijken, in het verenigingsleven en als gebruiker van voorzieningen. Daar waar contacten niet gemakkelijk spontaan tot stand komen, ligt er een taak voor de gemeente het mogelijk te maken die contacten te organiseren. Daarbij spelen professionals een grote rol: van hen wordt verwacht dat zij herkenbare, concrete en adequate ondersteuning bieden aan vrijwilligers.

GroenLinks wil ook mensen die minder goed mee kunnen komen een goede toekomst bieden. Het, soms ragfijne, verschil tussen mensen aanspreken op hun verantwoordelijkheid en mensen aan hun lot overlaten, vraagt om afstemming met de praktijk. De nadruk van het sociale en het welzijnsbeleid moet daarom liggen bij het oplossen van knelpunten die meedoen verhinderen.

Vaak is al vroeg te voorspellen met wie het later misgaat of wie niet op eigen kracht aan een baan zal komen. Het patroon dat in sommige families generatie op generatie in armoede leeft, moet worden doorbroken. Dat vraagt om tijdig interveniëren. De sociale dienst speelt daarbij een belangrijke rol, maar ook bijvoorbeeld het maatschappelijk werk. GroenLinks is voor ruimhartige inkomensondersteuning, zodat mensen met een minimumuitkering of werkende armen zich niet uitgesloten voelen. De gemeente moet proactief zijn; niet pas in actie komen als mensen uit hun huis zijn gezet of diep in de schulden zitten. Dat vraagt om een gerichte benadering waarbij mensen zo nodig persoonlijk worden opgezocht.

Sociaal beleid mag niet louter een financieel vangnet zijn: als het nodig is moeten mensen vooral worden ondersteund om hun leven weer op orde te krijgen en een plek op de arbeidsmarkt te verwerven. Aan elke klant wordt daarom gevraagd hoe hij daarbij geholpen kan worden. De klant is de norm: de begeleiding wordt afgestemd op wat hij nodig heeft.

Programmapunten

- Cliënten van de sociale dienst verdienen de beste ondersteuning. Op plekken van essentiële dienstverlening moeten de beste mensen zitten. Indien nodig willen we investeren in de professionaliteit van medewerkers. De dienstverlening, de organisatie en de structuur van de Sociale Dienst moeten aangepast zijn aan de veranderende doelgroep. Dit betekent o.a. een wezenlijke diversiteit van medewerkers en bijvoorbeeld kennis van de codes bij de verschillende migrantengroepen.
- Cliënten krijgen één aanspreekpunt bij de sociale dienst: een eigen coach die aansluit bij de wensen en mogelijkheden van de cliënt en zorgt voor dienstverlening op maat. Deze coach heeft overzicht over alle processen rond de cliënt en is ook het contactpunt voor de diverse instellingen (onderwijs, maatschappelijk werk, woningcorporatie, welzijnswerk e.d.).
- Actieve inkomensondersteuning: een sluitend stelsel van minima-regelingen tot 120 procent (kwijtschelding gemeentelijke belastingen, langdurigheidstoeslag, bijzondere bijstand, noodfonds e.d.):
  - Minima-regelingen kunnen met een enkelvoudige, simpele procedure worden aangevraagd en worden meteen verstrekt (één aanvraagformulier voor alle regelingen; een snelloket).
  - Indien nodig krijgen mensen hulp bij het aanvragen van voorzieningen, toelages en regelingen.
  - Het niet-gebruik van minima-regelingen wordt tegengegaan door gerichte communicatie met doelgroepen en maatschappelijke instellingen (leerkrachten, thuiszorg, huisartsen, voedselbank), buurtgerichte activiteiten en eventueel thuisgesprekken.

- Er komt een website met toegankelijke actuele informatie voor burgers en professionals.
- Bureaucratische handelingen (waaronder indicatiestellingen) bij het aanvragen van gemeentelijke voorzieningen worden tot een minimum beperkt.
- Cliënten die een persoonsgebonden budget prefereren worden waar nodig bijgestaan bij de administratieve afhandeling.

• Extra aandacht is nodig voor kinderen in financieel arme gezinnen. Ook deze kinderen moeten lid kunnen worden van een sportvereniging of kunnen deelnemen aan culturele activiteiten of bijvoorbeeld een milieuclub. We juichen het toe dat de gemeentelijke actie voor tijdschriftabonnementen voor kinderen in minima-gezinnen is verlengd. Daarnaast willen wij een regeling die lidmaatschap X van één van de hiervoor genoemde clubs mogelijk maakt; ook voor kinderen is het van belang letterlijk en figuurlijk in beweging te zijn. Ook contact met leeftijdgenootjes buiten schooltijd is belangrijk.

'Brugpiepersubsidie'

GroenLinks wil dat alle jongeren een startkwalificatie behalen, maar de toegang tot het voortgezet onderwijs brengt extra kosten met zich mee, omdat de school doorgaans verder weg ligt van de woning, zal bijvoorbeeld de aanschaf van fiets en regenkleding noodzakelijk zijn. Daarnaast is vaak een investering in ICT aan de orde zijn. Daarom heeft GroenLinks voorgesteld dat gezinnen rond de bijstandsnorm gesteund worden met een zogenaamde brugpiepersubsidie. Deze motie is aangenomen door de gemeenteraad.

• De gemeente zoekt actief naar stille armoede en zorgmijders: iedereen wordt persoonlijk aangeschreven en zo nodig opgezocht.

• Schulden (vooral achterstallige woonlasten: huur, energie) moeten worden voorkomen. Daarom komt er een budgetadviescentrum en een bindend budgetadvies bij elk schuldhelpverleningstraject. Bovendien komt er een jaarlijkse preventiecampagne.

• GroenLinks steunt van harte de plannen voor het realiseren van een Rijswijks Werkcentrum. Daarin moet een samenwerking tot stand komen tussen de gemeente, het UWV Werkbedrijf, de Dienst Sociale Werkvoorziening, de Belangenvereniging Bedrijven Rijswijk, re-integratiebureaus en uitzendorganisaties, met als doel inwoners zonder werk te begeleiden naar werk via gerichte arbeidsbemiddeling of scholing. Met elke cliënt wordt een ontwikkelingsplan gemaakt.

Werk boven uitkering

De gemeente creëert participatiebanen voor mensen die (nog) niet toe zijn aan reïntegratie op de arbeidsmarkt. Tegen normaal loon, met normale secundaire arbeidsvoorwaarden zoals pensioenopbouw. Er wordt werk gecreëerd in de (persoonlijke) dienstverlening door werkzoekenden uit de Wet werk en bijstand (WWB) te koppelen aan vragen die voortkomen uit de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO). Daarnaast worden leerwerktrajecten en participatiebanen gecreëerd die bijdragen aan de leefbaarheid in de wijk.

• Elke cliënt moet direct aan de slag kunnen met werk of een opleidingstraject. Daarom heeft de gemeente eigen stageplekken en maken we met woningcorporaties, zorginstellingen en andere werkgevers afspraken over stageplaatsen en proefplaatsingen.

• Mensen met een scholingstraject en/of maatschappelijk activeringstraject worden ontheven van de sollicitatieplicht als dat een barrière vormt voor een goed verloop van het traject.

• Met Welzijn Rijswijk worden concrete resultaat-afspraken gemaakt over de te leveren producten. GroenLinks vindt dat het accent van de inzet moet liggen op het oplossen van knelpunten die méédoen verhinderen van Rijswijkers aan het maatschappelijke leven en op

activiteiten die de sociale cohesie in buurten en wijken versterken. Ook andere organisaties dan Welzijn Rijswijk kunnen deze diensten leveren.

- De gemeente stimuleert dat mensen met een uitkering zich actief voor anderen inzetten, door bijv. hulp bij klusjes in huis en tuin, begeleiding bij artsbezoek en sociale activiteiten.

Meedoen met een beperking

GroenLinks vindt het belangrijk dat mensen met een beperking (fysiek/verstandelijk/psychisch) baas zijn over hun eigen leven en actief kunnen deelnemen aan de samenleving. De gemeente ondersteunt hen om de belemmeringen die zij daarbij ondervinden weg te nemen.

Programmapunten

- Cliëntenorganisaties worden actief betrokken bij het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid. Voor advies schakelen zij mensen uit verschillende 'categorieën' in (man/vrouw, oud/jong, homo/hetero, autochtoon/allochtoon); zo zorgen we ervoor dat niet alle mensen met een beperking over één kam worden geschoren en bovendien rekening wordt gehouden met specifieke zorgvragen.
- Een passend woonaanbod, bijvoorbeeld: aanleunwoningen, aangepaste woningen, beschermd wonen en begeleid zelfstandig wonen. De gemeente bemiddelt voor mantelzorgers indien zij in de nabijheid van de zorgbehoevende willen wonen.
- Een gevarieerd aanbod van zinvolle dagactiviteiten, inclusief werk bij een maatschappelijke instelling of een bedrijf.
- Recreatiemogelijkheden (sport, uitgaan) voor verschillende leeftijdsgroepen en op plekken waar men zich veilig voelt (bijvoorbeeld een disco voor verstandelijk gehandicapten).
- Alle wijken en openbare gebouwen worden rolstoel- en rollator-proof Samen met organisaties van gehandicapten wordt een rolstoelshow georganiseerd; daarna volgt een plan voor de aanpak van obstakels (bijvoorbeeld verplaatsen fietsrekken, bloembakken).
- De gemeente stimuleert winkels en restaurants om drempelvoorzieningen aan te brengen voor de toegankelijkheid voor rolstoelen, rollators en scootmobielen.
- Bij het verlenen van vergunningen voor (culturele) evenementen, of bij het organiseren van een evenement door de gemeente zelf, stelt de gemeente eisen aan de toegankelijkheid voor gehandicapten.

Vluchtelingen en asielzoekers

Erkende vluchtelingen moeten als nieuwkomers de Nederlandse taal leren. Daarnaast krijgen ze een aanbod voor activiteiten die de integratie en participatie bevorderen. Dit meedoen in de maatschappij draagt bij aan een snelle integratie op de arbeidsmarkt.

Asielzoekers hebben een onzeker bestaan in ons land. Ze verblijven voor korte of langere tijd onder sobere omstandigheden in grote asielzoekerscentra of terugkeerlocaties. Ondanks plechtige beloftes vanuit Den Haag lukt het niet altijd om uitgeprocedeerde asielzoekers veilig te laten terugkeren naar hun herkomstland. We krijgen dan te maken met illegale plaatsgenoten die, als ze niet kunnen terugvallen op alternatieve opvangvoorzieningen, op straat zwerven en soms slachtoffer worden van uitbuiting.

Programmapunt:

GroenLinks vindt dat onze gemeente er voor moet zorgen dat uitgeprocedeerde mensen opgevangen worden, om te voorkomen dat ze als illegaal op straat belanden.

C. Wijkvoorzieningen

De wijk of buurt is dé plek waar mensen elkaar ontmoeten en samenleven. Voor de leefbaarheid en de veiligheid in een wijk is niet alleen de fysieke structuur belangrijk, maar ook de verbanden tussen de bewoners. Voor het welbevinden van mensen is het belangrijk dat ze elkaar kunnen ontmoeten, elkaar kennen, invloed op hun omgeving kunnen uitoefenen en verantwoordelijkheid kunnen nemen.

GroenLinks wil investeren in algemene voorzieningen, ontmoetingsplekken en ontplooiingsmogelijkheden. Mensen die kwetsbaar zijn krijgen extra aandacht, door ze te betrekken en aan te spreken op hun mogelijkheden, en ze te ondersteunen als ze het zelf niet redden.

Programmapunten

- GroenLinks Rijswijk gaat in de komende periode samen met bewoners inventariseren welke mogelijkheden zij zien voor het verbeteren van hun wijk. De gegevens kunnen een bijdrage leveren aan de wijkvisies die de gemeente de komende jaren gaat ontwikkelen.

- Naast wijkcentra moet er, daar waar dat gewenst wordt, ruimte zijn voor buurtcafés, daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan Cromvliet.

Experimenteren met overlegvormen

GroenLinks wil regelmatig overleg tussen de gemeente en buurtbewoners over de leefomgeving. Daar worden ook het welzijnswerk, de woningcorporaties, de wijkagent en bewonerscommissies bij betrokken. In het overleg worden afspraken gemaakt over welke bijdrage een ieder levert aan het schoon, heel, veilig en groen maken en houden van de buurt. Buurtbewoners die daar zelf een bijdrage aan leveren, kunnen rekenen op een subsidie van de gemeente (via een zelfbeheer contract).

D. Jeugdbeleid: Kiezen voor jongeren

Rijswijk moet een fijne plek zijn voor kinderen. Ze moeten zorgeloos kunnen opgroeien: in een goede sfeer thuis, met voldoende speel- en sportruimte in de buurt en mogelijkheden om mee te doen in allerlei verenigingen. We willen ze hiertoe alle ruimte geven, ze serieus nemen en steun bieden, maar ook grenzen stellen en onacceptabel gedrag corrigeren.

GroenLinks wil het aanbod van de reguliere voorzieningen in Rijswijk, waar kleine kinderen tot jongvolwassenen gebruik van maken, versterken. Daarvoor dienen kinderopvang, peuterspeelzalen, onderwijs, zorg en vrijetijdsvoorzieningen zodanig op elkaar aan te sluiten dat ze tegemoetkomen aan de basisbehoeften van kinderen en hun ouders/opvoeders. Hoe meer dit het geval is, hoe meer mogelijkheden jeugdigen hebben om positieve ervaringen op te doen die bijdragen aan hun welzijn en ontwikkeling. Die positieve ervaringen zijn voor alle kinderen goed, maar zeker voor kinderen in achterstandssituaties.

Kinderen mogen er op rekenen dat de professionals die ze tegenkomen in opvang, onderwijs en allerlei buitenschoolse activiteiten in staat zijn te signaleren dat een kind problemen heeft en extra aandacht nodig heeft. Gespecialiseerde deskundigheid moet dan gemakkelijk ingeroepen kunnen worden om de reguliere voorziening te versterken of ondersteuning te bieden in de eigen leefomgeving.

Jongeren doen mee of krijgen hulp

Gelukkig gaat het met de meeste jongeren in Rijswijk uitstekend. Daar waar zich wél problemen voordoen, moet het gemeentelijk jeugdbeleid vooral zijn gericht op preventie en het terugdringen van de jeugdzorgvraag. GroenLinks wil kinderen en jongeren graag in hun eigen omgeving laten deelnemen aan culturele en sportactiviteiten en laten meedenken, -praten en -beslissen over (lokale) maatschappelijke kwesties, zodat ze sociaal vaardig worden. Bij problemen is snelle en laagdrempelige hulp van groot belang. Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) wordt daarvoor vanaf 2011 verantwoordelijk; bij ernstige problematiek wordt begeleid naar Bureau Jeugdzorg. De gemeente neemt de regierol voor een goede samenwerking binnen het CJG en afstemming met andere (zorg-) aanbieders en instellingen. Belangrijk is dat wat nu al werkt, blijft bestaan en in- of toegevoegd wordt aan het CJG.

Kinderen zijn van groot belang voor de leefbaarheid van onze gemeente. Het is dus belangrijk om een kindvriendelijke leefomgeving in stand te houden en bij de inrichting van de openbare ruimte meer rekening te houden met kinderen en met de wensen van kinderen en jongeren.

Onze samenleving is steeds meer geneigd om jongeren die op straat 'hangen' als een probleem te zien. GroenLinks beschouwt flaneergedrag van jongeren op straat als een normaal verschijnsel dat te maken heeft met hun behoefte om elkaar te ontmoeten. Jongeren horen die gelegenheid ook te hebben; de publieke ruimte is er immers voor iedereen. Soms gaat het hanggedrag echter gepaard met ernstige overlast voor de omgeving en onwettig gedrag. Dan is ruimte bieden niet langer gepast en ingrijpen nodig.

Programmapunten

- Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) wordt een vraagbaak voor allerlei opvoedvragen, is laagdrempelig en biedt snel hulp. CJG zorgt daarmee voor een effectieve aanpak van de problemen. Bij ernstige problematiek wordt begeleid naar Bureau Jeugdzorg. Het CJG moet in 2011 actief zijn. De gemeente zorgt dat wat nu al werkt blijft bestaan en ingevoegd of toegevoegd wordt aan het CJG en neemt een centrale regierol om zorg te dragen voor een betere samenwerking binnen het CJG en een goede afstemming met andere (zorg)aanbieders of instellingen. Het bieden van (onderzocht) effectieve hulp is uitgangspunt bij de financiering van het hulpaanbod.
- Het Centrum voor Jeugd en Gezin is naast een loket ook een tweedelijnsvoorziening waar verdergaande interventies beschikbaar zijn: lokale zorg wordt met bovenlokale zorg afgestemd en indicatiestelling vindt zoveel mogelijk geïntegreerd plaats, bijvoorbeeld door begeleiding naar Bureau Jeugdzorg.
- Ook virtueel moet informatie en advies gemakkelijk bereikbaar zijn. GroenLinks vindt dat Rijswijk zich hiervoor moet aansluiten bij het regionaal functionerende Jongeren InformatiePunt. Hier krijgen vooral jongeren (maar ook opvoeders) informatie en antwoord op hun vragen en vinden ze adressen van instanties die lokaal hulp bieden. Ook kunnen ze er direct een lokale hulpverlener om hulp vragen.
- Kinderen en jongeren krijgen de gelegenheid om mee te denken, mee te praten, te (leren) luisteren, mee te beslissen en mee te doen, met name in hun eigen woonomgeving. De gemeente laat zich gevraagd en ongevraagd door hen adviseren. Door te participeren worden kinderen sociaal vaardig.
- We willen de openbare ruimte kindvriendelijk inrichten:
  - Elk kind moet binnen 100 meter van het eigen huis veilig buiten kunnen spelen, niet uitsluitend op speelplaatsjes, maar ook op de stoep. Drie procent van de nog te bouwen en/of op te knappen wijken van de wijkontwikkelingsplannen wordt aangewezen als buiten speelruimte. In elke wijk komt een trapveldje (voetbal is verreweg het populairst onder jongeren, ook onder de meisjes).
  - Er komt een kindertoets in het bestemmingsplan; speelplekken staan daar nog niet in. Dat moet veranderen: in bestemmingsplannen wordt altijd rekening gehouden met kinderen.
  - Iedere lente wordt samen met kinderen een wijk-kijk georganiseerd. Kinderen en ambtenaren/jeugdwerkers kijken samen of alles nog goed is. Wat kapot is, wordt gerepareerd of vervangen.
  - Er komen natuurspeelplaatsen in het Elsenburgerbos en in de Voorde (op het terrein van de voormalige BB), met avontuurlijke en waterspelelementen. De speelvoorzieningen zijn er voor de kinderen. Daarom praten ze mee over hoe ze het leukst kunnen worden ingericht.

- Don Bosco stopt er mee: Rijswijk verliest hiermee een lange traditie van jongeren-activiteiten. GroenLinks vindt dat deze activiteiten hoe dan ook moeten worden voortgezet. Daarvoor moet of Welzijn Rijswijk of een andere aanbieder financiële mogelijkheden krijgen.
- Welzijn Rijswijk maakt buitenschoolse programma's vóór jongeren met jongeren. Een eigen ontmoetingsplek is van belang, evenals het aanleren van allerlei vaardigheden die van pas komen op de arbeidsmarkt. Het bedrijfsleven wordt hierbij actief ingeschakeld.
- Problemen met hangjongeren lossen we samen met jongeren en omwonenden op. Jongeren op straat kunnen voor veel overlast zorgen: lawaai, vuil, vernieling en verbaal en fysiek geweld. We willen dat niet negeren. Negeren helpt net zo weinig als louter hard aanpakken. We willen naar oplossingen zoeken, met praten, ruimte bieden en grenzen stellen, afspraken, toezicht (jongerenwerkers, politie), alternatieve activiteiten organiseren en straffen bij misdragingen. Met jongerenbuurtbemiddeling geven we jongeren een actieve rol in het oplossen van het probleem.
- Er komt een wethouder Jeugd, zodat de onderdelen van het beleid maximaal op elkaar afgestemd kunnen worden

E. Onderwijs: centrum voor brede ontplooiing

Onderwijs legt de fundamenteën voor onze toekomst. Daarom is het belangrijk dat onderwijs alle kinderen stimuleert om zich te ontwikkelen tot sociale, verantwoordelijke en zelfredzame burgers. Ons onderwijs moet jongeren, zeker uit een omgeving waar armoede en achterstelling heersen, kansen geven op vooruitgang. Juist deze jongeren raken nu verloren in een onderwijssysteem dat hen niet uitdaagt en niet helpt om het beste uit zichzelf te halen, maar hen vroegtijdig voorsorteert op achterblijven.

We willen onderwijs dat voor iedereen, ongeacht herkomst, sekse of sociale achtergrond, optimale kansen biedt zich breed en maximaal te ontplooien. Voorschoolse educatie en kwalitatief hoogwaardige kinderopvang moeten kinderen een goede start geven. Tijdige signalering van gedrag- en leerproblemen kan voorkomen dat leerlingen onnodig achterop raken, spijbelen of geheel uitvallen en voortijdig de school verlaten. We willen dat alles op alles wordt gezet om te voorkomen dat jonge mensen in een spiraal van kansenarmoede terechtkomen.

Gelijke schooltijden voor alle basisscholen

Als kinderen van acht tot twee naar school gaan, dan is er 's middags meer ruimte voor naschoolse opvang, sport, muziek en cultuur – goed voor kinderen en goed voor werkende ouders!

Veel scholen staan midden in de wijk. Er wordt niet alleen onderwijs gegeven, er is ook kinderopvang en er vinden allerlei naschoolse activiteiten voor jongeren en ouders plaats. Het onderwijs werkt hierbij samen met welzijns- en zorginstellingen, en steeds vaker ook met culturele- en sportverenigingen. Wij juichen deze ontwikkeling naar de 'brede school' toe, omdat dit bijdraagt aan de brede ontplooiing van kinderen. De Brede School kan zo uitgroeien tot een kindercentrum waar onderwijs, ondersteuning en vrije tijd samenkomen en waar de basisbehoeften van jeugdigen en hun opvoeders centraal staan. De gemeente kan dit stimuleren, door samenwerking en afstemming van allerlei instellingen te bevorderen en door schoolgebouwen hiervoor geschikt te maken (nieuwbouw/renovatie/vrijkomende schoollokalen).

De gemeente is belast met de zorg voor het openbaar onderwijs, maar heeft de uitvoering overgedragen aan de Stichting Librijn. De belangstelling voor het openbaar onderwijs neemt in veel gemeenten af, met als gevolg: sluiting van locaties. In Nederland hebben ouders een vrije schoolkeuze: het recht om die school en onderwijsvorm te kiezen die zij voor hun •

Ouderen moeten zo lang mogelijk zelfstandig en comfortabel kunnen wonen. Dat vereist geschikte woningen. Met de corporaties maakt de gemeente afspraken over het aanpassen van woningen. Ook eigenaars/bewoners krijgen een palet aan maatregelen aangeboden, waaruit zij kunnen kiezen naar gelang de eigen wensen. Het gaat hierbij om prettig kunnen blijven wonen zonder grootschalige ingrepen.

kinderen het meest geschikt vinden. Om iets te kunnen kiezen, vinden wij een pluriform onderwijsaanbod in de regio van belang: dat is niet alleen bijzonder onderwijs, ook openbaar onderwijs en een differentiatie van scholen in onderwijsvisie.

Programmapunten

- Liefst elke school een brede school: de gemeente helpt scholen de omslag te maken en stimuleert samenwerking met andere instellingen. Clustering van scholen in één gebouw biedt de mogelijkheid om scholen, hun eigen identiteit te laten behouden, terwijl er tegelijk ruimte komt voor gezamenlijke voorzieningen die er voorheen niet waren (zoals mediatheek, werkplekken voor ondersteunend personeel, ruimte voor buitenschoolse activiteiten) — voorzieningen die modern onderwijs mogelijk maken. Er ontstaan ook kansen voor gezamenlijke onderwijsactiviteiten, kinderen met verschillende achtergronden leren elkaar ontmoeten op een natuurlijke manier. Bij nieuwbouw van scholen ontstaat de kans een brede school te realiseren, gecombineerd met een multifunctioneel/wijkdienstencentrum

Op voorstel van GroenLinks is besloten een 'bredeschool makelaar' aan te stellen. Het doel van deze functie is de samenwerking tussen bij de Brede school betrokken instellingen beter te laten verlopen, bijvoorbeeld bij het formuleren van gezamenlijke ambities.

- Gelijke schooltijden voor alle basisscholen. Als de kinderen bijvoorbeeld van acht tot twee naar school gaan, dan ontstaat er 's middags meer ruimte voor naschoolse opvang en sport, muziek en cultuur. Voor ouders kan dit de combinatie van arbeid en zorg vergemakkelijken

- Alle kinderen met een risico op een taalachterstand in het Nederlands nemen in 2011 deel aan voorschoolse educatie; met de scholen maken we hierover afspraken. De gemeente stimuleert de invoering van een leerlingvolgsysteem en een soepele overgang tussen primair en voortgezet onderwijs. Daarmee wordt een te vroege selectie (op 12-jarige leeftijd) voorkomen.

- Op wijkniveau worden zorgteams voor jeugd- en jongeren opgericht. In een team zitten vertegenwoordigers van de betreffende scholen, maatschappelijk werk en jeugdhulpverlening. Een zorgteam komt regelmatig bij elkaar, bespreekt 'signaal-kinderen' en stelt een aanpak van de problemen vast; één instelling gaat daarmee aan de slag.

- Iedere jongere zit op school of volgt een leerwerktraject. Schoolverzuim en schooluitval in het voortgezet onderwijs worden actief aangepakt. Een goede samenwerking tussen (regionaal) Bureau Leerlingzaken, instellingen voor onderwijs en jeugdhulpverlening is hierbij van belang. Geen leerplichtige jongere zit thuis: er komt kortstondige opvang voor leerlingen met gedragsproblemen, met als doel terugkeer naar school (bijvoorbeeld een reboundvoorziening).

- Op alle scholen wordt voorlichting gegeven over gender-issues en homo- of biseksualiteit. De gemeente stelt hiervoor middelen beschikbaar.

- We willen educatie van volwassenen en tweedekansonderwijs bevorderen. Voor inburgeraars ligt het accent op (intensieve) cursussen Nederlands als tweede taal, met de mogelijkheid om door te stromen van educatie naar het beroepsonderwijs of naar de arbeidsmarkt. Vluchtelingenwerk Rijswijk vervult hierbij de uitvoerende rol. Samenwerking met het beroepsonderwijs is noodzakelijk. De gemeente stimuleert ook dat migranten uit EU-landen vrijwillig deelnemen aan een inburgeringscursus.

- Het onderwijs is gebaat bij adequate huisvesting en goed onderhoud. In een naargeestig gebouw kan onderwijs niet stimulerend zijn. Ook mogen de leerprestaties niet lijden onder een slecht binnenklimaat. De gemeente vergoedt de aanpassingen die nodig zijn om het binnenmilieu van een school aan de wettelijke normen te laten voldoen. De gemeente komt haar afspraken na zoals opgenomen in het meerjarig huisvestings- en onderhoudsplan.
- De gemeente zorgt voor goede spreiding van het openbaar onderwijs over de gemeente.

F. Wonen: een huis voor iedereen

GroenLinks wil dat Rijswijk een economisch en sociaal levendige gemeente blijft. Een gemeente met een heterogene bevolking, naar leeftijd en inkomen. Jongeren en jonge gezinnen met een laag inkomen moeten meer kansen krijgen op de woningmarkt. Dat geldt ook voor ouderen die zorg nodig hebben of willen doorstromen na het zelfstandig wonen van de kinderen. Hiervoor is meer flexibiliteit en meer keuze op de woningmarkt nodig. We willen de kansen die herstructurering (waar nodig nieuwbouw) bieden ten volle benutten. En de mogelijkheden van de bestaande woningen optimaliseren.

Op basis van een 'woonvisie' moet de gemeente daarom met de woningcorporaties prestatieafspraken maken om ervoor te zorgen dat voor starters voldoende huur- en koopwoningen beschikbaar komen.

Duurzaamheid staat centraal, ook bij bouwen en wonen. Bij bouwprojecten dient gekozen te worden voor milieuvriendelijke materialen en voor flexibele en levensloopbestendige woonvormen.

Programmapunten

- Bij herstructurering ligt het accent op woningen voor jongeren en ouderen en op meer differentiatie in prijsklassen en woningtypen. Daarbij zet de gemeente in op betaalbare nieuwbouw van zowel huur als koop, en natuurlijk van goede kwaliteit (duurzaam, energiezuinig en met Woonkeur). Hierbij wordt rekening gehouden met de vraag naar geschikte woningen (nultredenwoningen), voorzieningen (zorg en welzijn) en de woonomgeving (centraal, toegankelijk, goed bereikbaar).
- Ouderen moeten zo lang mogelijk zelfstandig en comfortabel kunnen wonen. Dat vereist geschikte woningen. Met de corporaties maakt de gemeente afspraken over het aanpassen van woningen. Ook eigenaars/bewoners krijgen een palet aan maatregelen aangeboden, waaruit zij kunnen kiezen naar gelang de eigen wensen. Het gaat hierbij om prettig kunnen blijven wonen zonder grootschalige ingrepen.
- Er moeten niet alleen standaard eengezinswoningen of appartementen als wooneenheid worden aangeboden, maar ook alternatieve vormen van huisvesting, zeker voor jongeren.
- Mensen met een laag inkomen hebben baat bij een divers aanbod aan koop- en huurconstructies: bijvoorbeeld Koopgarant, Koop Goedkoop, Huurvast, Huurzeker, Te Woon. Daarmee wordt ook de stap van huur naar koop verkleind. Toelichting: Dit zijn constructies die corporaties kunnen toepassen. Koop Garant en Koop Goedkoop en andere vormen van maatschappelijk gebonden eigendom zorgen er voor dat ook starters toegang hebben tot de woningmarkt. Doordat bij deze vormen van koop de kopers de plicht hebben de woningen terug te verkopen aan de woningcorporatie, blijven deze woningen bestemd voor de doelgroep.
- Collectief particulier opdrachtgeverschap (cpo) wordt bevorderd. Een deel van de nieuwbouwopgave wordt als cpo uitgevoerd. Belangrijk is om aandacht te besteden aan mogelijkheden om wonen en werken te combineren.

- De gemeente stelt startersleningen beschikbaar: hiermee worden koopwoningen beter bereikbaar voor jongeren.
- Met woningaanbieders maakt de gemeente afspraken om een deel van de aangeboden huurwoningen (bijvoorbeeld 30 procent) toe te wijzen aan jongeren onder de 30 jaar. Een groep die in dit verband extra aandacht verdient zijn tienermoeders/-vaders.
- Voor ouderen met een zorgvraag en mensen met een beperking is een divers aanbod nodig van zorg/welzijn en woonvormen: we willen dat mensen hierbij veel keuzevrijheid hebben.
- Daar waar kantoren buiten de Plaspoelpolder en Hoornwijk leeg staan en behoefte is aan woonruimte bevordert de gemeente dat deze geschikt kunnen worden gemaakt voor woonruimte. Onder andere door een bestemmingswijziging en een gemeentelijke subsidie.
- Als opvolger van de Wijk OntwikkelingsPlannen ontwikkelt de gemeente samen met bewoners, de woningcorporaties en het welzijnswerk, wijkvisies. GroenLinks vindt dat de wijkvisies praktisch van opzet moeten zijn, zodat knelpunten daadwerkelijk worden opgelost en er zicht is op de termijn van uitvoering. Doel is de realisering van leefbare wijken, met een voldoende gedifferentieerd woningaanbod en een goed voorzieningenniveau.
- Bij de opzet van Rijswijk Zuid I en II, de herontwikkeling van de Muziekbuit en van de Kleurenbuit mag de inrichting van het openbare gebied geen sluitpost zijn, omdat dit ten koste gaat van de leefbaarheid. Daarom willen we van te voren met de bewoners bespreken hoe het openbare gebied er uit moet zien.

G. Sport: Rijswijk in beweging

Sporten is leuk en biedt ontspanning voor jong en oud. Sporten heeft ook nog andere voordelen. Zo krijgen mensen er meer sociale contacten door, zeker als ze zich als vrijwilliger voor een vereniging inzetten. Sporten is bovendien gezond. Niet iedereen sport of beweegt echter in voldoende mate. Vooral jongeren, ouderen, chronisch zieken, niet-werkenden, mensen met overgewicht en mensen van niet-Nederlandse herkomst bewegen te weinig.

GroenLinks wil een sportieve levensstijl bevorderen door iedereen de mogelijkheid te geven om te gaan sporten. Omdat de meeste mensen zelf de weg naar commerciële sportaanbieders of reguliere sportverenigingen kunnen vinden, willen wij vooral de sportdeelname stimuleren van groepen die weinig aan sport doen. De gemeente kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren, in nauwe samenwerking met de sportverenigingen.

Programmapunten

- De gemeente ondersteunt de sportverenigingen, zowel financieel als inhoudelijk, bijvoorbeeld bij het werven van vrijwilligers en kader, maar ook voor het organiseren van activiteiten voor doelgroepen. Met subsidie houden we de sport betaalbaar en breed toegankelijk.
- We willen dat meer jongeren gaan sporten en dat het aantal jeugdleden van sportverenigingen toeneemt:
  - Alle leerlingen van basis- en voortgezet onderwijs krijgen een kennismakingsprogramma aangeboden bij de verschillende sportverenigingen in de gemeente.
  - Meer scholen gaan sport aanbieden als naschoolse activiteit (bijvoorbeeld in samenwerking met een sportvereniging).

- De ondervertegenwoordiging van allochtone meisjes en jongens bij sportverenigingen moet verminderen.
- Sportverenigingen die daartoe de mogelijkheden hebben worden gestimuleerd om voor mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking een aangepast sportaanbod te leveren. Ze krijgen daarbij hulp van ondersteunende instanties en de gemeente.
- De gemeente zorgt voor kwalitatief goede sportvoorzieningen (sportvelden, zwembad, sporthal) met een goede spreiding over de gemeente.
- Achterstallig onderhoud van de Marimbahal en de Van Zweedenzaal wordt weggewerkt.
- De huidige camerabewaking op de sportvelden geeft een schijnveiligheid, omdat na meldingen vaak geen actie wordt ondernomen. Dit moet beter!
- Er komen meer sport- en spelmogelijkheden in de openbare ruimte. We denken dan aan een skate- en rollerbaan bij sporthal de Schilp en voetbal-/basketbalveldjes in iedere buurt. Bij de planontwikkeling van Rijswijk Zuid I en II wordt vanaf het begin rekening gehouden met (openbare) sportvoorzieningen.

H. Kunst en cultuur horen erbij

Kunst en cultuur kunnen verrassen, stimuleren en inspireren; ze verrijken het leven. Het is goed toeven in een gemeente met een rijk en gedifferentieerd cultureel aanbod en een actief verenigingsleven. Een bloeiend kunstenklimaat draagt bij aan een vitale en creatieve samenleving. Een samenleving die kritisch over zichzelf nadenkt om zich te kunnen vernieuwen en veranderen, kan niet zonder kunst die nieuwe perspectieven op de samenleving ontwikkelt. In een gemeente met een sterke culturele sector willen ondernemers bovendien graag investeren. GroenLinks vindt het daarom belangrijk dat de komende raadsperiode verder invulling wordt gegeven aan de uitgangspunten van de cultuurnota.

Programmapunten

- Het culturele potentieel dat al in de gemeente aanwezig is moet beter worden benut en toegankelijker worden. Veel gebeurt er al zonder dat mensen het weten; dit verdient betere promotie, bijvoorbeeld met een overzicht van de culturele activiteiten op een website.

De instellingen binnen de cultuursector worden gestimuleerd om meer samen te werken. Het gezamenlijke optreden van Trias, Museum Rijswijk, de Rijswijkse Schouwburg en de Openbare Bibliotheek is daarvoor een goede aanzet. De kwaliteit van het aanbod en het publieksbereik worden groter als er rond bepaalde thema's meer wordt samengewerkt, ook met amateurkunstverenigingen en de lokale media. Ook andere sectoren, zoals het midden- en kleinbedrijf, stadspromotie en toerisme en het onderwijs, kunnen baat hebben bij samenwerking met kunstenaars.

- De openbare bibliotheek biedt alle burgers toegang tot informatie, kennis en cultuur, zodat zij zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in de maatschappij. Voor velen is lezen een belangrijke vorm van ontspanning. Ook is de bibliotheek een belangrijke ontmoetingsplaats in onze lokale gemeenschap geworden. In een tijd waarin minder wordt gelezen en taalachterstanden en laaggeletterdheid toenemen, is het belangrijk dat de bibliotheek zich steeds meer ontwikkelt tot het kenniscentrum voor lezen en literatuur. De afgelopen jaren daalde echter het bibliotheekgebruik, vooral onder bepaalde groepen. Die neergaande trend kan de bibliotheek keren door beter in te spelen op de veranderende behoeften van burgers en meer rekening te houden met de gewijzigde bevolkingssamenstelling (meer 65-plussers en meer westerse en niet-westerse

immigranten). Met name kwetsbare en minder kansrijke groepen verdienen extra aandacht. Daarom maakt de gemeente met de bibliotheek afspraken over leesbevordering.

- Om jongeren enthousiast te maken voor kunst en cultuur, is het belangrijk dat hiervoor aandacht is in het onderwijs. Naast de huidige bezoeken aan theaters kan de gemeente stimuleren dat kunstenaars (schilders, schrijvers, acteurs, musici, et cetera) in de klas worden uitgenodigd. Ook kunnen zij betrokken zijn bij voor- en naschoolse activiteiten. Kinderen worden zo geconfronteerd met creativiteit en leren dat je op heel veel verschillende manieren naar de wereld kunt kijken en deze zo verschillend kunt ervaren. Bovendien bevordert een goede afstemming tussen kunsteducatie en amateurkunst de doorstroming naar actieve kunstbeoefening.

- Cultureel erfgoed is belangrijk: het maakt immers deel uit van onze geschiedenis; daar kunnen we van leren: Waardevolle panden, interieurs en landschapselementen worden niet vernield of gesloopt, maar beschermd en goed onderhouden.

- Er komen informatieborden bij monumenten (gebouwen, landschapselementen) om de geschiedenis ervan onder de aandacht van het publiek te brengen.

- Een jaarlijkse Rijswijkse atelieroute helpt met bekendheid geven aan het werk van kunstenaars die hier actief zijn.

- Naast deelname aan de Open Monumentendag stimuleert de gemeente de organisatie en deelname aan historische wandelingen en beelden- en architectuurroutes. Zo worden cultuurhistorische waarden ook toeristisch en recreatief benut.

Ruimte voor kunstenaars.

Een goed werkklimaat voor kunstenaars draagt bij aan de vitaliteit van de gemeente. We willen stimuleren dat kunstenaars vrij en innovatief kunnen werken en dat werk ook kunnen tonen aan het publiek. Ateliers, werkplaatsen en oefenruimtes zijn hiervoor essentieel. Daarom komt er een cultuurbreed accommodatiebeleid: De gemeente stelt hiervoor relatief goedkope ruimte ter beschikking. Panden die (tijdelijk) leeg staan kunnen worden gebruikt als atelier ruimte.

De gemeente besteedt jaarlijks een vast bedrag aan kunst in de openbare ruimte.

I. Veiligheid: Preventie voor repressie

Iedereen, jong en oud, moet zich veilig voelen in Rijswijk. Het bestrijden van criminaliteit begint met preventie en voorlichting. GroenLinks verzet zich tegen een eenzijdige nadruk op repressie; we willen meer aandacht voor het voorkomen van ellende. De zorg voor openbare orde en veiligheid is primair een lokale aangelegenheid. De bevoegdheden van de burgemeester zijn de afgelopen jaren verviervoudigd. Veiligheidsrisicogebieden, gebiedsontzeggingen, samenscholingsverboden, cameratoezicht en het preventief huisverbod zijn daar voorbeelden van.

Daarbij is de zorg voor veiligheid binnen de gemeenten verschoven van de politie naar toezichthouders en buitengewone opsporingsambtenaren (boa's). De invoering van de bestuurlijke strafbeschikking zal de slagkracht van het lokaal bestuur verder versterken. Aan deze stille revolutie zit ook een keerzijde: de rechtsbescherming van de burger. De grens tussen een effectieve handhaving en de persoonlijke levenssfeer dient stevig bewaakt te worden.

Het waarborgen van de veiligheid is weliswaar een primaire taak van de overheid, maar de gemeente kan het niet alleen af. De inzet van meerdere partijen is hierbij nodig. Door wijkbewoners daadwerkelijk invloed op hun omgeving te geven, door het aanstellen van wijkbeheerders, wijkagenten en buurtvaders, en door het stimuleren van bedrijvigheid wordt

de veiligheid in een wijk groter. Goede afspraken en een actief toezicht dragen bij aan een veilige en schone omgeving. Goede afspraken met woningcorporaties, politie, welzijnsorganisatie, middenstand en bewoners over onderhoud en beheer. En een actief toezicht op de naleving van regels en de bestrijding van overlast. En als het toch echt fout gaat, dan moeten handhavers natuurlijk passend en professioneel optreden. De taakverschuiving van politie naar toezichtouders behoeft in dit verband bijzondere aandacht.

GroenLinks is tegen maatregelen die indruisen tegen het recht van iedereen om zich vrij te bewegen in de publieke ruimte, zoals preventief fouilleren, het ophangen van camera's en mosquito's. We willen hiermee dan ook uiterst terughoudend omgaan.

Om te zorgen dat iedereen kan participeren is een actief anti-discriminatiebeleid onontbeerlijk. GroenLinks vindt dat de politie daar aandacht aan moet besteden. In een diverse samenleving is dit noodzakelijk.

Eén op de vier vrouwen krijgt regelmatig te maken met geweld in de privésfeer, lees: mishandeling door de mannelijke partner. In de lijst van dodelijke slachtoffers als gevolg van een onnatuurlijke oorzaak staat huiselijk geweld, na verkeersongevallen, zelfs op de tweede plaats. Tijdig ingrijpen is hierbij geboden om de veiligheid van het slachtoffer en mogelijke kinderen te waarborgen.

Programmapunten

- Een laagdrempelige vorm van geschillenbeslechting is de inzet van buurtbemiddelaars en een buurtrechter. GroenLinks vindt dat deze beschikbaar moeten zijn om in het geval van burenruzies, overlast en kleine vormen van criminaliteit de situatie op te lossen of te beslechten.
- GroenLinks vindt het belangrijk dat de politie (plaatselijk en in regionaal verband) meer aandacht besteedt aan geweld tegen vrouwen. Bij huiselijk geweld tegen vrouwen krijgt de vrouw het recht in haar huis te blijven wonen en wordt de agressor (eventueel tijdelijk) uit huis geplaatst. In de aanpak van eerwraak, vrouwenbesnijdenis en gedwongen huwelijken wordt nauw samengewerkt met organisaties van migrantenvrouwen.
- Handhavende diensten (politie en bureautoezicht) zijn divers van samenstelling: meer vrouwen, homo's en migranten. Dit vraagt om specifieke wervingscampagnes.
- Er wordt een actief gemeentelijk antidiscriminatiebeleid ontwikkeld o.a. richting scholen, sportclubs en horeca. Er wordt door handhavende diensten streng opgetreden tegen vormen van discriminatie en uitsluiting. Belangrijk is dat de gemeente zich aansluit bij het regionale antidiscriminatie bureau en daarvoor financiële middelen beschikbaar stelt.
- De brandweer moet snel aanwezig zijn bij brand en andere calamiteiten. Dat blijft een aandachtspunt ook wanneer straks de brandweer van Rijswijk en Delft zijn opgegaan in de veiligheidsregio. Daarnaast moet de nadruk vooral liggen op het voorkomen van brand: door regelmatige voorlichting over brandpreventie én periodieke controles op brandveiligheidsvoorschriften, vooral in gelegenheden waar veel publiek komt (horeca, wijkcentra, scholen).

J. Internationale solidariteit: werken aan wereldburgerschap

(Wereld)burgerschap ontstaat als mensen de kans krijgen te participeren in een democratische, open en pluriforme samenleving, waarin diversiteit in waarden en normen gerespecteerd wordt. Een solidaire samenleving waarin middelen en welvaart eerlijk verdeeld worden en waar mensen ook aangespoord worden zich daarvoor verantwoordelijk

te voelen. Klimaatverandering, internationale migratie en wereldhandel zijn onderwerpen die zowel ons Nederlanders als mensen overal ter wereld dagelijks beïnvloeden en verbinden.

In september 2000 kwamen de wereldleiders in VN-verband bij elkaar en zij beloofden zich in te zetten voor maatregelen die wereldwijd moeten bijdragen aan armoedebestrijding, onderwijs, gezondheidszorg, klimaatcrisis en eerlijke handel (de zgn. Millenniumdoelen). De resultaten moeten in 2015 gerealiseerd zijn. Vooral aan het bestrijden van de klimaatcrisis en aan eerlijke handel kan ook op gemeentelijk niveau een bijdrage worden geleverd.

Denk mondiaal, handel lokaal!

Op initiatief van GroenLinks is bij de begrotingsbehandeling een motie aangenomen die het gemeentebestuur opdraagt van Rijswijk een Millenniumgemeente te maken, waarbij gewerkt wordt aan wereldburgerschap. Dit betekent: De gemeente koopt haar producten, diensten en werk duurzaam in. Daarmee maakt ze werk van eerlijke handel. Ons ideaal is: betrokken burgers en een verantwoordelijke gemeente die samen garant staan voor een democratische en duurzame ontwikkeling van particuliere welvaart en publieke dienstverlening - overal ter wereld.

Programmapunten

- De Stichting Stedenband Condega-Rijswijk verdient ondersteuning en fungeert als aanjager voor het particulier initiatief dat zich inzet voor internationaal denken.
- Verdere kennisoverdracht, via de stedenbanden, aan lokale besturen.
- Ondersteuning en stimulering van de gemeente aan en voor Rijswijkers om bij te dragen aan internationale solidariteit. Dit kan o.a. door fondswerving voor projecten overzee te ondersteunen en door bijeenkomsten en cursussen te organiseren.
- Op de gemeentelijke website een forum starten waar de gemeente en haar inwoners informatie kunnen uitwisselen over kennis en activiteiten op internationaal gebied.

Hoofdstuk 3: Wij willen een open gemeente

Open en pluriform

GroenLinks staat voor een open, pluriforme samenleving, waarin iedereen een zo groot mogelijke vrijheid heeft om te participeren en zich te ontplooien zonder discriminatie, racisme, seksisme of andere vormen van onderdrukking. Individualisering als proces van emancipatie zien wij als een positieve ontwikkeling.

Het emancipatieproces is echter nog niet voltooid. Volgens de wet heeft iedereen gelijke rechten, maar in de praktijk is er nog vaak sprake van achterstelling en discriminatie op basis van iemands sekse, seksuele gerichtheid, leeftijd, handicap of etniciteit. Veel mensen ondervinden nog de knellende banden van religieuze of hechte culturele gemeenschappen die hen belemmeren om op eigen wijze te participeren in de samenleving. Anderen worden belemmerd door armoede en sociale achterstand.

GroenLinks vindt dat vrijheid geen schaars goed mag zijn dat vooral toegankelijk is voor geprivilegieerde mensen. Daarom zetten wij ons in voor de gelijkwaardigheid van mensen, zodat zij in vrijheid persoonlijke en maatschappelijke keuzes kunnen maken.

Bij gelijke rechten en kansen hoort ook de plicht om de vrijheid van anderen te respecteren. Iedereen heeft de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst. Wij schrijven geen leefstijlen voor. Wel staat GroenLinks voor een ideaal van moderne gemeenschapszin. Dat betekent dat we ons als burgers verantwoordelijk voelen voor onze leefomgeving en dat we er ons bewust van zijn dat andere mensen er andere leefstijlen op na kunnen houden dan wijzelf. Gemeenschapszin betekent de acceptatie van verschil en het besef dat we samenleven met mensen die allemaal verschillende leefstijlen, achtergronden en opvattingen hebben. Dan kan ook verbreding en verdieping van culturele kennis, nieuwe inzichten, en betrokkenheid bij maatschappelijke problemen ontstaan. Het biedt ook mogelijkheden voor mensen om, zonder vervreemding, polarisatie en vrees, met elkaar in debat te gaan over onvermijdelijke tegenstellingen.

Diversiteit en emancipatie: verschil mag er zijn, uitsluiting niet

Er is een duidelijk verschil tussen doelgroepenbeleid en diversiteitsbeleid. Het onderscheid is wat ons betreft dat vrouwen, mannen, allochtonen, enz. geen duidelijk te onderscheiden doelgroep voor beleid kunnen zijn, omdat mensen meerdere identiteiten naast elkaar kunnen bezitten. Zo heeft elk individu een sekse, een etniciteit, een seksuele voorkeur, een leeftijd en een fysieke toestand. Je bent nooit óf allochtoon óf vrouw en je hoeft ook niet te kiezen tussen deze verschillende identiteiten.

Diversiteit in alle beleid

GroenLinks vindt het belangrijk dat de gemeente een bijdrage levert aan het emancipatieproces door ervoor te zorgen dat het beleid voor álle burgers werkt. In de eerste plaats door in haar eigen beleid rekening te houden met verschillen tussen mensen. Het gaat dan om bijvoorbeeld sekse, seksuele voorkeur, cultuur, leeftijd, handicap en sociaal-economische situatie. Door dit diversiteitsbeleid wordt de gemeentelijke dienstverlening meer op maat gesneden en daarmee kwalitatief beter.

Een gemeentelijk personeelsbestand dat een afspiegeling vormt van de Rijswijkse bevolking, maakt het makkelijker zo'n beleid vorm te geven. Daarmee ontstaat bovendien een werkcultuur waarin alle soorten werknemers zich thuisvoelen.

Programmapunten

- Diversiteit wordt onderdeel van álle gemeentelijke beleid: divers waar het kan, specifiek waar nodig, wanneer problemen van een groep inwoners aangepakt moet worden.
- Om het effect van het beleid te meten voert de gemeente regelmatig een emancipatie-effectrapportage uit op bestaand of voorgenomen beleid. Jaarlijks wordt minimaal één beleidstoets op een beleidsdossier uitgevoerd, waarbij over de jaren heen een spreiding over de sectoren plaatsvindt.

- Hierin wordt tevens onderzocht welk deel van het budget (of deel daarvan) ten goede komt aan vrouwen en welk deel aan mannen.
- De gemeente stimuleert diversiteit bij lokale organisaties; bij subsidieverlening worden hier heldere afspraken over gemaakt.
- Kwetsbare groepen worden ondersteund om zich te organiseren.
- De gemeente treedt actief op tegen intolerantie en discriminatie.
- De gemeente ondersteunt activiteiten waarin mensen met een diverse culturele achtergrond samenwerken.
- De burgemeester wordt eindverantwoordelijk voor het emancipatie- en diversiteitsbeleid (inclusief het anti-discriminatiebeleid). Zij/hij draagt actief uit dat intolerantie niet wordt geaccepteerd en neemt deel aan de dialoog hierover met bijvoorbeeld sportverenigingen, kerken, migrantenorganisaties en homobelangenverenigingen.

Hoofdstuk 4: Wij willen een democratische gemeente

Democratisch

GroenLinks staat voor een democratie die verder gaat dan het stembokje. Een democratie waarin mensen worden aangemoedigd om zich verantwoordelijk te voelen voor de inrichting van de eigen samenleving. Burgerzin en gemeenschapszin ontstaan als mensen de kans krijgen om te participeren. Daarom willen we ook dat de gemeente haar inwoners waar mogelijk betreft bij het beleid en burgers meer zeggenschap geeft over de inrichting van hun wijk; de verantwoordelijkheid voor de besluitvorming ligt echter bij de politiek.

GroenLinks zet zich in de gemeentepolitiek in voor haar idealen. Daarin krijgen we nooit precies wat we willen, omdat we altijd rekening moeten houden met de opvattingen en belangen van anderen. We zoeken naar compromissen om samen een stap verder te komen. Voorop staat dat het lokale bestuur toegankelijk en transparant is en met open vizier verantwoording durft af te leggen.

De overheid, en zeker de gemeente, is van ons allemaal. Uitgangspunt daarbij is dat de gemeente betrouwbaar is. Zij is geen machine die draait wat wij als individuen vragen, geen 'roept u maar'-democratie. GroenLinks wil een overheid die borg staat voor het publieke belang en de rechten van minderheden beschermt. Dat betekent dat de overheid de eindverantwoordelijkheid moet hebben voor de toegankelijkheid, de betaalbaarheid en de kwaliteit van belangrijke algemene voorzieningen, zoals zorg, nutsbedrijven, volkshuisvesting en openbaar vervoer. Concurrentie en private initiatieven op deze terreinen zijn wenselijk om de publieke sector kostenbewust en klantgericht te laten werken.

Privatisering en verzelfstandiging mogen geen doel op zich zijn.

In ons ideaal staan betrokken burgers en een verantwoordelijke overheid samen garant voor een democratische en duurzame ontwikkeling van particuliere welvaart en publieke dienstverlening.

Democratische participatie: betrokken burgers

GroenLinks wil dat het gemeentebestuur toegankelijk en transparant is. Duidelijk, rechtvaardig, streng en daadkrachtig als het nodig is, maar ook aanspreekbaar en open voor suggesties en kritiek.

Burgers zijn niet alleen klant van de overheid. GroenLinks wil ook dat ze zich medeverantwoordelijk voelen voor het gemeentebeleid en dat ze vertrouwen hebben in het lokale bestuur. Daarom moet de gemeente durven experimenteren met nieuwe vormen van medezeggenschap en inspraak.

Programmapunten:

- De gemeente Rijswijk betreft de bewoners in een zo vroeg mogelijk stadium bij plannen voor de woon- en leefomgeving. Het gemeentebestuur geeft hierbij zo concreet mogelijk aan wat het doel is van het plan en welke ruimte er is voor invloed van bewoners (interactieve planontwikkeling). Bij elke raadsvoorstel wordt een paragraaf besteed aan de wijze waarop de participatie is geregeld.
- De gemeente Rijswijk stimuleert de organisatie van bewoners, het instellen van integrale overleggen (met wijkraad, welzijnsinstelling, ondernemersvereniging en woningcorporaties) over de leefbaarheid in de wijk en ondersteunt bewonersorganisaties. De gemeente maakt daarvoor een actieplan hoe dat zou kunnen.
- Het recht van burgerinitiatief wordt ingevoerd. Hiermee kunnen burgers zelf een kwestie die hen bezighoudt op de agenda van de gemeenteraad plaatsen.
- Veel mensen worden bij de besluitvorming afgeschrikt door de lange bureaucratistische procedures en de urendurende vergaderingen. De gemeente Rijswijk gaat actief op zoek naar een manier waarop vergaderingen kunnen worden bekort, de inspraak van bewoners duidelijker wordt en bewoners minder inspanning hoeven te leveren om de gemeentelijke processen te volgen. De website moet daarbij een belangrijke rol vervullen. De gemeente stelt daarvoor een plan op.

- De gemeente Rijswijk zorgt voor een goede dienstverlening. Ook als de gemeente taken uitbesteedt, dan staat de kwaliteit van de te leveren diensten voorop. Daarom stelt de gemeente vooraf kwaliteitseisen en controleert de kwaliteit tijdens de uitvoering. In het burgerjaarverslag wordt over de voortgang daarvan bericht.
- De GroenLinks-fractie in de gemeenteraad wil samenwerken met mensen en organisaties om urgente thema's op de politieke agenda te zetten; GroenLinks steunt ze bij het realiseren van een groene, sociale, open en democratische gemeente.

